

KENIA DAGEN 2022

Veelgehoord advies tijdens Keniadagen:

'Betrek een lokale partner en lever maatwerk'

Met alleen goede bedoelingen kom je er niet. Zoveel is duidelijk na drie Keniadagen, waarop vele particuliere, kleinschalige ontwikkelingsorganisaties bijeenkwamen in de raadszaal van het Tilburgse stadhuis. Initiatiefnemer Lout Molkenboer en mede-organisatoren Martine Stoppelenburg en Jeannette Veninga boden een leerzaam en inspirerend programma. Deelnemers spreken af samen uitdagingen op te pakken.

Na twee dagen met thematische gespreksrondes waarop je - afhankelijk van je interesse - kon intekenen, is op woensdag 6 juli de plenaire bijeenkomst. Een dag met samenvattingen van de eerdere bijeenkomsten én met belangrijke gasten.

“Ik ben erg blij met al die mensen die zich inzetten om een verschil te maken voor mijn land. En ik wil hen vragen met ons samen te werken”. Met die oproep besluit de Keniaanse ambassadeur Judith Sijeny de driedaagse bijeenkomst waar haar land centraal stond. Het land waar de deelnemers van houden en in investeren.

Behind the pictures

Humorvol dagvoorzitter op 6 juli is Sara Kinsbergen, universitair docent Culturele Antropologie en Ontwikkelingsstudies (CAOS) aan de Radboud Universiteit. Ze deed onderzoek naar de toegevoegde waarde van stichtingen zoals aanwezig op de Keniadagen. “Een beweging die vaak over het hoofd wordt gezien.” Veel aanwezigen kent ze ook.

Ze heeft vier kenmerken gedestilleerd uit haar studie getiteld Behind the pictures: Understanding private development initiatives. De eerste is 'ontwikkeling met een menselijk gezicht'. Het gaat vaak om mensen die gewoon begonnen zijn. Bijvoorbeeld na een reis naar – in dit geval – Kenia. Er is veelal sprake van een drijvende kracht. Maar wat als die founding mother or father ermee wil ophouden? “Je zult je nooit zomaar terugtrekken.”

Verder zijn de stichtingen kostenefficiënt, zo leerde het onderzoek van Kinsbergen. "Er blijft niks aan de strijkstok hangen." "Maar", zegt ze, "dat kan ook een beperking zijn voor groei, het kan verandering in de weg staan." Geen bureaucratie is het derde kenmerk. "Dat maakt jullie flexibel, efficiënt en snel." Ook deze medaille heeft een keerzijde. De informele werkwijze van kleinschalige, particuliere ontwikkelingsorganisaties maakt samenwerking met institutionele investeerders lastig. "En dat kan een risico vormen voor de lange-termijn-strategie."

Toegevoegde waarde blijken de private development initiatives (pdi's) duidelijk te hebben: tachtig procent bereikte de gestelde doelen. De 1,6 miljoen euro die 49 private initiatieven samen investeerden in Kwale County, is omgerekend 12 procent van het overheidsbudget voor gezondheidszorg en onderwijs. Van die organisaties kent de regering van de county er echter maar vier.

Het huidige tijdsgewricht stelt de pdi's voor nieuwe uitdagingen. Kinsbergen noemt onder meer minder geld en aandacht in West-Europa voor ontwikkelingshulp en de opwarming van de aarde. "Deze veranderende tijden vereisen een dapper gesprek met jezelf, je bestuur, je wederhelft, je donors, je relaties."

Amref Flying Doctors

Na de presentatie van Kinsbergen is het podium aan Marianne Hangelbroek, manager partnerships bij Amref Flying Doctors in Nederland. Wat in 1957 begon als een initiatief van drie Britse artsen is inmiddels de grootste gezondheidsorganisatie in Afrika. Van de medewerkers zijn er tegenwoordig 1373 Afrikaans en 143 afkomstig uit Europa en Noord-Amerika. Het hoofdkantoor staat in Kenia, waar het aantal dokters per 10.000 inwoners 1,6 is, tegen 37 in Nederland.

De organisatie richt zich vooral op

basisgezondheidszorg. Community Health Workers spelen een cruciale rol. Deze getrainde (en soms betaalde) lokale zorgverleners krijgen bijscholing via LEAP, een leerplatform ontwikkeld voor mobiele telefoons. Een wifi-verbinding is niet nodig, want het werkt ook via sms. Dit innovatieve programma is een ideale oplossing in een continent waar 85 % van de bevolking beschikt over een mobiele telefoon.

Een deelnemer wil weten of hij Kenianen bij Amref kan aanmelden van wie hij denkt dat ze geschikt zijn als gezondheidswerker én of hij financieel kan bijdragen. Marianne belooft na de Keniadagen contact op te nemen. Anderen in de zaal zien mogelijkheden voor nieuwe toepassingen van LEAP. Ook komen ze met andere voorbeelden van hoe de mobiele telefoon kan worden ingezet: "Wij werken met een WhatsApp-groep over het houden van bijen", zegt Annemieke Timmerman van Bee Support.

Het gesprek gaat ook over de fondsen die Amref werft, vooral in West-Europa en Noord-Amerika. "Voegen de Chinezen ook iets toe qua gezondheidszorg of investeren ze vooral in infrastructuur?", wil iemand weten. "Wat ik weet is dat China vooral met leningen werkt en Amref met giften", antwoordt Hangelbroek.

"Deze veranderende tijden vereisen een dapper gesprek met jezelf, je bestuur, je wederhelft, je donors, je relaties."

Mondiale bewustwording

Na de lunch is het woord aan de Tilburgse wethouder Yusuf Çelik, die de gasten welkom heet. Dagvoorzitter Kinsbergen interviewt Çelik over hoe de gemeente stichtingen zoals die van de deelnemers ondersteunt. De locoburgemeester antwoordt dat Tilburg subsidie verleent aan programma's en projecten die zich inzetten voor mondiale bewustwording en duurzame ontwikkelingsdoelen. Daarbij is de insteek: wat in Tilburg gebeurt kun je niet los zien van wat elders gebeurt en andersom.

De gemeente koestert al langer de gedachte dat we samen één wereld vormen. Veel mensen denken bijvoorbeeld met weemoed terug aan de beginjaren van het voormalige Festival Mundial in Tilburg. De wethouder heeft goed nieuws: het evenement is terug in bescheiden vorm in de multiculturele wijk Korvel.

Big 4 Agenda

Daarna is het woord aan de Keniaanse ambassadeur Judith Sijeny. Ze bedankt de aanwezige stichtingen en zegt dat Kenia een omgeving wil creëren waarin zij hun werk kunnen doen. "We beschouwen wat jullie hebben gedaan, niet als vanzelfsprekend." Ze roept hen ook op de ambassade zo nodig om hulp te vragen.

"We kunnen bijvoorbeeld een brief schrijven naar de regering van de county als u contact zoekt. Dat is de beste, want formele manier."

Net als de stichtingen werkt de regering hard aan armoedebestrijding. Dit doet ze met de Big 4 Agenda, gericht op voedselzekerheid, betaalbare woningen, versterking van de productiecapaciteit en betaalbare gezondheidszorg. "We blijven aan die agenda werken, zodat het een duurzame ontwikkeling wordt."

Het volgende onderdeel van het middagprogramma is een terugblik op wat er besproken is tijdens de eerste twee dagen gevuld met workshops.

Geen quick fix

Dag één van de Keniadagen, woensdag 29 juni, begint met een inleiding over landbouw, veeteelt en water door plantpatholoog en gewasspecialist dr. ir. Walter A.J. de Milliano. Sinds z'n 25e komt hij regelmatig in Kenia. Als zijn verhaal één ding duidelijk maakt, is dat er geen quick fix is voor wie landbouw en veeteelt wil inzetten voor verbetering van de leefomstandigheden van de Kenianen. "Ik geloof niet meer in tijdelijke oplossingen. Je hebt commitment nodig voor tenminste 5 jaar." Waar hij wel in gelooft, is kleinschaligheid en oplossingen die rekening houden met fysieke en sociale omstandigheden.

"We blijven aan die agenda werken, zodat het een duurzame ontwikkeling wordt."

Een groot probleem in Afrika is ontbossing. De hard groeiende, stedelijke bevolking gebruikt het hout onder meer als brandstof, ook in de vorm van houtskool. Marinus van Stijn, ook aanwezig in de zaal, heeft een oplossing bedacht voor dit probleem. Hij levert kookstellen in Afrika die zo zijn ontworpen dat je met heel weinig hout heel veel warmte kunt genereren. Dat scheelt niet alleen brandstof maar ook CO2-uitstoot. De cookers hebben overigens ook onvoorziene gevolgen: vrouwen in Nigeria hielden tijd over doordat ze geen hout meer hoefden te sprokkelen en wilden – net als de mannen – ook een boom om onder te zitten.

Na de voordracht van De Milliano gaat het onder meer over zonnepanelen en wateropvang. Jeannette Veninga heeft goede ervaringen met een schoolkeuken op zonne-energie in Homa Bay. "Een batterij zorgt ervoor dat we ook stroom hebben als de zon niet schijnt." Stichting Kibandaongo, opgericht door Lout Molkenboer, wist drie jaar zonder regen te overbruggen door onder meer de bouw van twee dammen, jaren daarvoor.

En opnieuw komt het gesprek op een boom. Dit keer niet om onder te zitten, maar als 'leverancier' van gezonde bladeren en vruchten. Een wonderboom, die kan worden ingezet voor waterzuivering bovendien. "De teelt van deze Moringaboom kan bijna niet mislukken."

Alternatief besnijdenisritueel

Tijdens het middagprogramma op 29 juni over gezondheidszorg is het podium onder andere aan Cécile Kam van Amref Flying Doctors. Ze vertelt hoe de organisatie probeert inwoners van Afrika andere inzichten te bieden over vrouwenbesnijdenis. Wat Amref doet is een alternatief bieden. Besnijdenis een ritueel is dat de overgang van meisjes naar het vrouw-zijn markeert. In die traditie wordt het snijden vervangen door educatie. "Het gaat om hetzelfde ritueel maar dan zonder scheermesje."

"Aan het alternatieve ritueel gaat een programma van 6 tot 48 maanden vooraf", vervolgt Cécile. Medewerkers van Amref spreken met de stamoudste, met vaders, toekomstige echtgenoten, moeders en vroedvrouwen. Die laatste groep is belangrijk omdat zij verdienen aan het ritueel. Cécile benadrukt ook dat besnijdenis ingebed is in de cultuur en dat het wordt gedaan uit liefde.

Na dit verhaal leidt Joyce Browne de gespreksronde. Ze werkt als epidemioloog bij het Universitair Medisch Centrum Utrecht. Ze vraagt de aanwezigen welke thema's ze graag zouden willen bespreken. Die benoemen zaken als de Keniaanse zorgverzekering NHIF – voor veel mensen is de premie te hoog. Anderen onderschrijven hoe belangrijk het is mensen uit de lokale gemeenschap te betrekken bij je plannen.

"De teelt van deze Moringaboom kan bijna niet mislukken."

Ook corruptie komt ter sprake. Joyce wil weten hoe mensen daarmee omgaan. "Geef vooral geen geld, want zo houd je het in stand", zegt een geboren Keniaanse. Maar wat dan wel? "Wees niet afhankelijk van één iemand, zorg voor goede connecties, voer pittige onderhandelingen." Een ander advies: start met lokale prioriteiten. Het Amref-programma tegen vrouwenbesnijdenis begint bijvoorbeeld met gesprekken over water. Tot slot doet een deelnemer de oproep aan de aanwezige stichtingen om de Keniaanse gemeenschap in Nederland - naar schatting zo'n zesduizend mensen - te betrekken bij hun initiatieven.

Problem tree

De ochtend van de 30e juni is het woord aan Philomena Darku van Aflatoun. Deze NGO ontwikkelt lesmaterialen voor kinderen over heel de wereld, gericht op zelfredzaamheid. De lessen zijn afgestemd op de lokale situatie en een belangrijk onderdeel vormen financiële vaardigheden, zoals sparen. "Veel jonge kinderen maken de basisschool niet af en begrijpen weinig van geld. Ze zijn ook niet voorbereid op werk. Zo belanden ze in de informele sector." Sinds corona heeft de digitalisering van het lesmateriaal een vlucht genomen en zijn de lessen ook beschikbaar via bijvoorbeeld sms.

Zoals het een onderwijsorganisatie betaamt, heeft Aflatoun een doordachte werkvorm gekozen om het gesprek tussen deelnemers te stimuleren. Ze worden uitgedaagd hun vragen te analyseren aan de hand van the problem tree. Wat zijn de wortels, de oorzaken, van het probleem? Wat is laaghangend fruit?

Een probleem waar deelnemers tegenaan lopen is het gemotiveerd houden van leerlingen. Diverse deelnemers brengen ter sprake dat leerlingen in Kenia een overvol programma hebben. "Ze gaan tot zes uur 's avonds naar school en moeten daarna nog 7 kilometer naar huis lopen." Ook het recent geïntroduceerde onderwijssysteem CBC werkt vooralsnog niet motiverend. Daarbij is het onderwijs te theoretisch en weinig vakgericht. Wat motiverend werkt, zijn gesprekken met leeftijdsgenoten (peers) of rolmodellen.

Een ander probleem is het gebrek aan banen. Ondernemerschap kan een oplossing zijn. Maar het kost aanwezige stichtingen veel moeite Kenianen te stimuleren een eigen bedrijf naar Westers model te beginnen. 'Samen' en 'eigenaarschap' blijken in dit verband sleutelwoorden. Bijvoorbeeld mét de ondernemer in spé een ondernemersplan opzetten.

Lawrence Obiko, algemeen overste van de fraters van Tilburg en geboren Keniaan, constateert dat veel stichtingen tegen dezelfde problemen aan lopen. Hij doet een oproep: "Werk samen, deel jullie kennis en ervaringen."

"Werk samen,
deel jullie kennis
en ervaringen."

Jong en ambitieus

Het middagprogramma op 30 juni staat in het teken van geld en ondernemerschap. De gespreksronde begint met een presentatie van de studenten van I DO. Deze organisatie koppelt studenten van de Rotterdam school of management van de Erasmus Universiteit een half jaar aan stichtingen. Zo maken studenten kennis met de praktijk en profiteren kleinschalige ontwikkelingsorganisaties van hun kennis. "We zijn jong en ambitieus en willen de wereld veranderen."

Abe van der List van Bureau Internationale Samenwerking (BIS) begeleidt de gespreksronde. Het eerste thema dat ter sprake komt is ondernemerschap. Bijna elke Keniaan heeft een side hustle. Aan sparen of lenen om te investeren doen dat soort ondernemers doorgaans niet. Dat is een kwestie van gebrek aan financiële vaardigheden, maar ook van prioriteiten stellen. "Als je hebt gespaard, dan heb je geld voor als je kind naar de dokter moet."

Gevraagd naar wiens project een spaar- of leningsprogramma heeft, steken slechts enkele deelnemers hun hand op. Een merry go round blijkt goed te werken. Er zijn allerlei varianten, maar het basisprincipe is dat de leden van een groep geld bij elkaar leggen en samen besluiten wie het bijeengebrachte bedrag wanneer nodig heeft.

Het gesprek komt op boekhouden. "We adviseren kleinschalige ondernemers met wie samenwerken een accountant te zoeken, maar ze zien het nut er niet van in." Andere deelnemers geven allerlei tips. Van kleine zelfstandigen meenemen naar succesvolle mkb'ers tot train the trainer of de inzet van buddies. Ook hier luidt weer het advies: betrek een lokale partner en zorg voor maatwerk. Een deelnemer oppert om samen een boekhoudprogramma op te zetten, bijvoorbeeld voor de mobiele telefoon. I DO wil daar graag bij helpen.

De gespreksronde wordt afgesloten met een positief geluid van een van de deelnemers: "Ik vond het leuk jullie te ontmoeten en wissel graag telefoonnummers uit."

"We zijn jong
en ambitieus
en willen de wereld
veranderen."

